

**PASIKARTOJIMAI:
ATMINTIS IR TAPATYBĖ POSTSOVIETINIAME LIETUVOS TEATRE**

Mokslinė konferencija

2011 m. gegužės 20 d.

Vytauto Didžiojo universitetas
Menų fakultetas
Teatrologijos katedra

Kaunas

PASIKARTOJIMAI: ATMINTIS IR TAPATYBĖ POSTSOVIETINIAME LIETUVOS TEATRE

Mokslinė konferencija

Kaip knygoje „The Haunted Stage: The Theatre as Memory Machine“ (2001) teigia Marvinas Carlsonas, visos teatrinės kultūros atspindi supratimą, jog teatras yra pasikartojimų, sugrįžimų ir persekiojančių praeities šmėklų vieta: „papasakotų istorijų perpasakojimas, išgyventų jausmų pergyvenimas, atliktų įvykių reprezentacija yra ir visuomet buvo visų laikų ir šalių teatrinė praktika pamatas“. Pačia savo metafizine charakteristika teatras yra susijęs su istorine sąmone, kultūrine atmintimi ir socialine tapatybe. Į sceną nuolat sugrįžtantys klasikinės ar modernios dramaturgijos tekstai, įvaizdžiai ir raiškos stiliai priverčia kas kartą iš naujo įvertinti meninę praeities galią ir imtis estetinės dabarties savirefleksijos. Kritiško apibrėžimo reikalauja nepastebimi įpročiai ir kanonai, perduodami per teatrinės institucijas, konvencijas ir kultūrinius kodus. Konferencijos organizatoriai siūlo teatro ir literatūros istorikams, teoretikams, kritikams ir praktikams dar kartą reflektuoti sugrįžti prie meninių ir socialinių Lietuvos teatro tapatybių, ypatingai akcentuojant jų reikšmes tranzitinėje, postsovietinėje, post-totalitarinėje pastarųjų dviejų dešimtmečių Rytų Europos kultūros situacijoje.

Konferencija yra Lietuvos mokslo tarybos finansuojamo projekto „Postsovietinis Lietuvos teatras: istorija, tapatybė, atmintis“ MIP-05/2010 dalis.

KONFERENCIJOS PROGRAMA

Moderatorė: prof. dr. Jurgita Staniškytė

10.00 Konferencijos atidarymas

10.05–10.30 doc. dr. Rasa Vasinauskaitė (Lietuvos muzikos ir teatro akademija / Lietuvos kultūros tyrimų institutas). Autorinės režisūros situacija postsovietinėje Lietuvos teatro scenoje

10.30–10.55 dr. Ramunė Balevičiūtė (Lietuvos muzikos ir teatro akademija). Rimo Tumino atminties teatro formos

10.55–11.20 Asta Valiukaitė (Vytauto Didžiojo universitetas). Bibliniai įvaizdžiai postsovietiniame Lietuvos teatre: imitacija, transformacija, deformacija

11.20–11.50 Kavos pertrauka

Moderatorius: doc. dr. Edgaras Klivis

11.50–12.15 prof. dr. Jurgita Staniškytė (Vytauto Didžiojo universitetas). Pertrūkis ar pasikartojimas? Postmoderni reprezentacija ir modernaus kanono likimas Lietuvos teatre

12.15–12.40 doc. dr. Šarūnė Trinkūnaitė (Lietuvos muzikos ir teatro akademija / Lietuvos kultūros tyrimų institutas). Sceninio istorinės atminties interpretavimo transformacijos 1990–2010 metų lietuvių teatre

12.40–13.05 dr. Martynas Petrikas (Vytauto Didžiojo universitetas). Subjektyvumo žavesys ir galia: istorinė atmintis postsovietiniame Lietuvos teatre

13.05–14.30 Pietų pertrauka

Moderatorė: doc. dr. Rasa Vasinauskaitė

14.30–14.55 doc. dr. Edgaras Klivis (Vytauto Didžiojo universitetas). Sovietinio režimo reprezentacijos šiuolaikiniame Lietuvos teatre: *kritinės atminties* link

14.55–15.20 doc. dr. Ina Pukelytė (Vytauto Didžiojo universitetas). Pasimetę sistemoje: finansavimo kriterijų krizė Lietuvos valstybiniuose dramos teatruose

15.20–15.45 Lina Klusaitė (Vytauto Didžiojo universitetas). Postkolonijinės sąmonės ženklai Lietuvos teatre: indoktrinuotos ideologijos ir pastangos iš jų išsivaduoti. 2010-ųjų atvejis

15.45–16.15 Kavos pertrauka

Moderatorius: dr. Martynas Petrikas

16.15–16.40 Gabrielė Labanauskaitė (Lietuvos muzikos ir teatro akademija). Aktoriaus tapatybės paieškos šiuolaikiniame teatre: V. Masalskio ir T. Dorsto „Aš, Fojerbachas“ dialogas

16.40–17.05 Jūratė Grigaitienė (Klaipėdos universitetas / Vytauto Didžiojo universitetas). „Keistuolių“ ir teatro laboratorijos „Atviras ratas“ kūrybos principai

17.05–17.30 Greta Klimavičiūtė-Minkštimienė (Vytauto Didžiojo universitetas). Kultūros ženklai aktoriaus ir teatro suvokėjo santykyje

17.30–18.00 prof. Gytis Padegimas (Klaipėdos universitetas). Istorinė atmintis teatre: režisieriaus požiūris

Baigiamoji diskusija

Ramunė Balevičiūtė

Lietuvos muzikos ir teatro akademija

RIMO TUMINO ATMINTIES TEATRO FORMOS

Režisieriaus Rimo Tumino teatre aktualizuojama ir sugestvų sceninį pavidalą įgauna įvairios atminties rūšys: istorinė ir kultūrinė, individuali ir kolektyvinė, apskritai teatrinė ir konkretaus Vilniaus mažojo teatro atmintis. Šiuo požiūriu ypač išsiskiria du Tumino spektakliai: 1994 metais pagal Grigorijaus Kanovičiaus romanus sukurtas „Nusišypsok mums, Viešpatie“ ir 2005-ųjų Antono Čechovo „Trijų seserų“ interpretacija. Šiuose spektakliuose, siekdamas įamžinti kultūrinę, asmeninę ir kolektyvinę atmintį, Tuminas pasitelkia rituališkumą, o pasaulio teatrinės kultūros atmintis manifestuojama daugiausia žaidybinio teatro įrankiais.

Dr. Ramunė Balevičiūtė yra LMTA Teatro ir kino fakulteto Meno istorijos ir teorijos katedros lektorė.

El. paštas: ramune.baleviciute@gmail.com

Jūratė Grigaitienė

Klaipėdos universitetas / Vytauto Didžiojo universitetas

„KEISTUOLIŲ“ IR TEATRO LABORATORIJOS „ATVIRAS RATAS“ KŪRYBOS PRINCIPAI

Pirmasis privatus, valstybės neremiamas „Keistuolių“ teatras (vėliau jų pagrindu susikūrusi teatro laboratorija „Atviras ratas“) galėtų būti įvardijamas kaip tam tikras fenomenas lietuvių kultūros erdvėje, nes daugiau kaip dvidešimt metų užpildė tuščias vaikų ir jaunimo teatrų nišas, išugdė plejadą jaunų, perspektyvių aktorių, režisierių, dramaturgų bei būrį ištikimų žiūrovų. Susiformavo išskirtinis teatro kūrybinis braižas, specifiniai „Keistuolių“ ir teatro laboratorijos „Atviras ratas“ kūrybos principai: teatrinis žaidimas, paremtas aktorių improvizacija ir ansamblinė vaidybos maniera, atsiribojant ir kuriant du pasakojimo lygmenys, vaikams ir suaugusiems, sąmoningas „ketvirtosios sienos“ demistifikavimas, siekiant atviros komunikacijos su žiūrovais, intensyvi ir išraiškinga kūno plastikos raiška, „gyvai“ atliekami muzikiniai-vokaliniai intarpai, išryškinantys kulminacinius taškus ar sustiprinantys kai kurių scenų dramatiškumą, nesudėtinga, tačiau labai funkcionali scenografija ir kostiumai, žadinantys vaikų vaizduotę ir fantaziją. Studijiniu-etiudiniu darbo principu kuriamos žaismingos situacijos dažniausiai ne dramaturgijos pagrindu, kuomet aktoriai scenoje įkūnija ne vieną, o po kelis skirtingus personažus ir veikia ne tiek grimzdami į psichologinę vaidmens gelmę, bet per veiksmą, žaidimą, judesį ar muzikinę raišką.

Jūratė Grigaitienė yra VDU Menų fakulteto menotyros krypties doktorantė, KU HMF Literatūros katedros Teatro meno pagrindų bei teatro pedagogikos dėstytoja, žurnalo „Lietuvos scena“ redaktorė sudarytoja.

El. paštas: j.grigaitiene@gmail.com

Greta Klimavičiūtė-Minkštimienė

Vytauto Didžiojo universitetas

KULTŪROS ŽENKLAI AKTORIAUS IR TEATRO SUVOKĖJO SANTYKYJE

Šio pranešimo tikslas – apžvelgti ryšio, kuriamo tarp aktoriaus ir žiūrovo spektaklio metu, raiškos formas bei išskirti ir apibrėžti jo lygmenis. Pranešime yra gilinamasi, kokius ryšio lygmenis aktorius ir žiūrovas gali sukurti ir atpažinti, kaip vyksta kodavimo ir atkodavimo procesai, ką reiškia žiūrovui ir aktoriui susikuriantis ryšys bei kokia yra žiūrovo (visuomenės) svarba teatro meno kaitai. Pranešime yra remiamasi tyrimo duomenimis, surinktais dalyvaujantį stebėjimo metu (2009 pavasaris, 2009–2010 žiema) Kauno kameriniame bei Kauno dramos teatruose, interviu su aktoriais, suburtų žiūrovų fokus grupių interviu.

Ryšys tarp aktoriaus ir žiūrovo suprantamas kaip žmogaus (atlikėjo-aktoriaus) abipusis komunikavimas, sąveika, kontaktas su kitu žmogumi (stebėtoju-žiūrovu), o ne tik kaip simbolių prasmų perdavimas ir priėmimas, ne tik kaip režisieriaus koncepcijų atskleidimas scenoje, kur aktorius tampa tik vienu iš spektaklio elementų, o žiūrovas tik suvokėju. Reikia pabrėžti, jog šiame pranešime akcentuojamas suvokėjo (žiūrovo) vaidmuo ir jo vieta, nėra kalbama apie tai, kokias reikšmes spektaklis perduoda, nėra svarbus spektaklio turinys. Pranešime daroma prielaida, jog žiūrovo vaidmuo teatro vystymuisi yra toks pat reikšmingas kaip ir paties menininko. Dauguma meno sociologų užsimena apie žiūrovą, kaip vieną iš svarbių meno socialumo elementų (nes jis ir kuria meno socialumą), tačiau jie nesiima detaliau analizuoti, žiūrovų įtakos menui ir meno įtakos žiūrovams. Pranešime laikomasi nuostatos, jog žiūrovas ne tik stebi meno kūrinį ir yra jo veikiamas, bet ir pats turi galią formuoti tam tikrą meno kaitą – tai lyg nesibaigianti įtakų ir kaitos spiralė.

Pranešime yra aptariamai trys ryšio tarp aktoriaus ir žiūrovo susikūrimo lygmenys ir juose veikiančios kultūrinės schemas, simbolinės sistemos ir kultūriniai modeliai, remiantis Marshall Sahlins, Clifford Geertz ir Erving Goffman teorijomis. Aiškinamasi, kiek šie trys lygmenys turi reikšmės ir įtakos žiūrovui bei aktoriui. Aptariamas komunikacijos procesas. Atkreipiamas dėmesys į žiūrovų daromą įtaką aktoriui, spektaklio metu, ir jų gebėjimą „keisti“ spektaklį. Galiausiai, norint apibrėžti bendrą teatro idėją, aptiriamos socialinės dramos ir ritualo teorijos bei „tėkmės“ ir *communito* sąvokos remiantis Victor Turner teorija. Visa tai pagrindžia žiūrovo svarbą teatro kaitai.

*Greta Klimavičiūtė-Minkštimienė yra VDU Menų fakulteto menotyros krypties doktorantė.
El. paštas: g.klimaviciute-minkstimiene@mf.vdu.lt*

Edgaras Klivis

Vytauto Didžiojo universitetas

SOVIETINIO REŽIMO REPREZENTACIJOS ŠIUOLAIKINIAME LIETUVOS TEATRE: KRITINĖS ATMINTIES LINK

Bendrame „istorijos kultūros“ (Jörn Rüsen) kontekste teatras kaip atminties forma gali būti svarbus dėl įvairių priežasčių. Pavyzdžiui, Freddie Rokemas knygoje apie istorijos rekonstrukcijas šiuolaikiniame teatre akcentuoja *teatrinės energijas* (dramatizmą, fizinę aktoriaus esatį, gyvą komunikaciją ir pan.), kurios leidžia teatrui ir publikai „pasipriešinti destruktivioms istorijos jėgoms“. Aktorius, vaizduojantis istorinę personaliją, trumpam sutaiko fizinę realybę ir diskursą, tai, kas akademinėje historiografijoje lieka visiškai atskirta. Teatrinę energijų sampratą galima pasitelkti ir analizuojant sovietinio režimo reprezentacijas lietuviškuose nepriklausomybės metų spektakliuose. Vis dėlto, ar turėtume manyti, kad teatras, rekonstruojantis praeities įvykius, gali tik įkvėpti atminčiai gyvybės, suteikti praeities chaosui darnų estetinį pavidalą (t.y. viso labo dekoruoti atmintį), o kritinį ir racionalų santykį su istorija privalome palikti akademinę historiografijai? Pranešime, remdamasis Theodoro Adorno „kritinės atminties“ samprata parodysiu kaip šiuolaikiniame teatre sovietmetį bandoma ne tik rekonstruoti, bet ir reflektuoti.

Doc. dr. Edgaras Klivis yra VDU Menų fakulteto Teatrológijos katedros docentas ir vyresnysis mokslo darbuotojas.

El. paštas: e.klavis@mf.vdu.lt

Lina Klusaitė

Vytauto Didžiojo universitetas

POSTKOLONIJINĖS SĄMONĖS ŽENKLAI LIETUVOS TEATRE: INDOKTRINUOTOS IDEOLOGIJOS IR PASTANGOS IŠ JŲ IŠSIVADUOTI. 2010-UJŲ ATVEJIS

Lietuva, kaip ir kitos iš Sovietų Sąjungos išsivadavusios Baltijos šalys, vis dar išgyvena postsovietinio laikotarpio būseną, visuomenėje pasireiškiančią įvairiausiais iššūkiais: nuo naujų ekonominių ir sociopolitinių sąlygų suvaldymo iki būtinybės permąstyti sovietinės praeities palikimą platesnes analizės galimybes teikiančiuose sociokultūriniuose diskursuose. Šiandien tarp tokių diskursų vis dažniau minimos postkolonijizmo teorijos, leidžiančios į dabartinę lietuvių tapatybę pažvelgti ne kaip į savaiminę duotybę, o kaip į istoriškai sąlygotą, kolonizuotojo sukonstruotą identitetą. Pirmaisiais nepriklausomybės dešimtmečiais šie lietuviškojo identiteto suvokimo pokyčiai buvo analizuojami remiantis daugiau „tyliosios rezistencijos“ interpretacijomis, anot Vytauto Rubavičiaus, mažai kuo prisidėjusiomis prie gilesnio sovietinės praeities suvokimo. Šiandien, kai laiko atstumas nuo kolonizatoriaus santvarkos žlugimo jau yra pakankamai didelis, postkolonijizmo studijos gali pasitarnauti aiškesnei ir gilesnei dabartinio lietuviškojo identiteto analizei.

Remiantis postkolonijinių teorijų nužymėtomis gairėmis, pranešime analizuojama, kaip dominuojančios grupės primestos ir nesąmoningai adaptuotos mąstymo bei elgesio formos atsispindi šiandieniniame Lietuvos teatre. Kalbama apie propagandinės indoktrinacijos mechanizmus, iš vienos pusės, įtvirtinčius vyraujančią ideologijai būdingus kalbėjimo būdus, išraiškos šablonus, iš kitos – suformavusius būtina tautinio identiteto palaikymo sąlygą. Praėjus dvidešimčiai metų nuo nepriklausomybės atgavimo, ši sąlyga vėl prisimenama vyresniosios kartos režisierių kūryboje. Tuo pačiu metu jaunosios kartos režisieriai bando savaip suvokti ir reflektuoti sovietinę patirtį. Šiuo požiūriu 2010-ieji metai Lietuvos teatre pasirodo kaip tam tikrus dėsningumus ir pasikartojimus sumuojantis reiškinys, atveriantis naują retrospektyvinį žvilgsnį, reikalaujantį atskiros analizės.

Lina Klusaitė yra VDU Menų fakulteto menotyros krypties doktorantė.

El. paštas: l.klusaitė@mf.vdu.lt

Gabrielė Labanauskaitė

Lietuvos muzikos ir teatro akademija

AKTORIAUS TAPATYBĖS PAIEŠKOS ŠIUOLAIKINIAME TEATRE: V. MASALSKIO IR T. DORSTO „AŠ, FOJERBACHAS“ DIALOGAS

Pranešime nagrinėjami šie pjesės ir spektaklio aspektai: kaip konstruojamas ir dekonstruojamas vyresniosios kartos aktoriaus Fojerbacho identitetas ir kaip jis įtvirtinamas; kokie kūno naratyvai kuriami scenoje, juos lyginant su teksto suponuotais naratyvais.

Fojerbachas galynėjasi ne tik kaip patyręs aktorius su neišmanėliu asistentu, bet ir kaip senojo teatro atstovas su naujojo teatro, kuriam jis dar turi įrodyti esąs reikalingas, situacija. Minėtos galios konfigūracijos pranešime tiriamos žvelgiant į aktoriaus kūną kaip į performatyvų kūną, diskursyvių sąveikų rezultata. Nepaisant to, kad tiek Tankredo Dorsto, tiek Valentino Masalskio „Aš, Fojerbachas“ tekstuose yra gana svarbi refleksijos ir išraiškos sąveika bei galimybė įgyvendinti tam tikrą distanciją savo kūno atžvilgiu, Jurgitos Staniškytės teigimu, postmodernistinei sąmonei svarbus subjekto decentralizacijos, kūno materijos ir kalbos santykis. Todėl ši tema tyrinėjama tiek naratologijos (savęs konstravimo per kalbą), tiek fenomenologijos įrankiais. Atsižvelgiant į tai, kad dramoje ir spektaklyje nagrinėjamas asmens identiteto ir susidvejinimo klausimas išreiškiamas per manipuliaciją ir žaidimą „realiais“ ir „fiktyviais“ *ego*, *alter ego* ir *super ego* lygmenimis, analizei taip pat parankūs psichoanalitinis ir intertekstinis tyrimo metodai, nepamirštant šiuolaikinius Lietuvos ir pasaulio teatro procesus bei aktoriaus rolę juose analizuojančių teatrologinių tyrimų.

Pasirinkti skirtingi analizės metodai leidžia įvairiapusiškiau atskleisti pjesės veikėją Fojerbachą – veikiančią ir patiriančią pasakojamus įvykius subjektą. Šis veikėjo – pasakotojo derinys ir susiskaldymas yra tiesiogiai įtakojamas Fojerbacho būsenų, kurios priklauso nuo bendro jėgos santykio pjesės kontekste (asistento/Fojerbacho, lėmėjo/lemiamojo) ir jo pasitikėjimo savimi. Fojerbachui pasakojimai yra gyvybiškai svarbūs – tik kalbėdamas jis gali atkreipti asistento dėmesį, įtvirtinti savo statusą, palengvinti kankinančią slenkančią laukimo valandas. Praradęs savo tikrąją tapatybę, pasakojimais jis konstruoja naują, aktoriaus Fojerbacho biografiją ir identitetą. Dramaturgas šią susidvejinusią asmenybę skelia į dar kelias, išvesdamas socialinę bei kūrybinę tikrų ir literatūrinių veikėjų – vokiečių filosofo Ludwigo Feuerbacho, italų poeto Torquato Tasso ir Johanno Wolfgango Goethe's kūrinijose ikūnyto Tasso paralelę. Todėl dažnai patenkama į sudvejintą erdvę, „pjesės pjesėje“ situaciją, kurioje Fojerbachas susitapatina su W. Goethe's „Torkvato Taso“ poemos veikėju ir sustiprėja apimdama tarpkultūrinę patirtį. Intertekstualumo dėka atsiveria naujas meno ir kultūrinio konteksto santykio įvertinimo būdas. Tekstas šiuo atveju yra suvokiamas kaip modelis, giliai implikuotas kultūriniame kontekste, bet kartu ir galintis jį kritikuoti.

Apibendrintai galima teigti, kad tiek T. Dorstas, tiek jo pjesė „Aš, Fojerbachas“ režisavęs V. Masalskis oponuoja postdraminio teatro tyrinėtojo Hanso-Thieso Lehmanno žodžiams, konstatuojantiems, kad šiuolaikiniam teatrui nereikia ne tik pjesės, rišliai dėstomo pasakojimo, bet ir tradiciškai suprantamų vaidmenų. Aktorių ir režisierių keičia iki šiol vizualiems menams būdingas konceptas ir tarpdiscipliniškumas. Tiek T. Dorsto pjesėje, tiek V. Masalskio pastatyme jaučiamas „tikrojo“ teatro ir savo vietos jame, ilgesys.

Gabrielė Labanauskaitė yra dramaturgė LMTA Meno istorijos ir teorijos katedros asistentė, doktorantė.

El. paštas: menuliui@yahoo.com

Martynas Petrikas

Vytauto Didžiojo universitetas

SUBJEKTYVUMO ŽAVESYS IR GALIA: ISTORINĖ ATMINTIS POSTSOVIETINIAME LIETUVOS TEATRE

Friedrichas Nietzsche garsiojoje esė „Istorijos nauda ir žala gyvenimui“ išskyrė tris istorijos pajautos tipus: monumentalų, antikvarišką bei kritišką. Monumentalioji istorija – tai buvusios didybės laikai, kurie, istoriko manymu, dar gali pasikartoti. Tokiose istorijose garbinami didvyriai ir šlovingi valdovai, jiems net šiek tiek pavydima sugebėjimo istoriją kurti, o ne tik ją aprašinėti. Antikvariška istorija monumentaliosios istorijos ambivalentišką pasigėrėjimą ir pavydą pakeičia gryniais sentimentais bei, anot filosofo, tuščiu visko, kas susiję su praeitimi, atkūrinėjimu, kopijavimu ir archyvavimu. Tuo tarpu kritiškas istorijos vertinimas praeitį pasmerkia kruopščiam ir negailestingam teismui. Brutalus sudaužymo, išskaidymo, prievartos aktas įgalina pozityvų rezultatą: pasikeičia atminties perspektyva nuo antikvariško būtojo laiko mažmožių registravimo, prie naujų praeities pavidalų kūrimo, jos pomirtinių, tačiau pilnų gyvybės formų atradimo.

XX–XXI amžių sandūros Lietuvos teatro scenoje patiekiami istorijos vaizdiniai dažniausiai linksta pastaruosiu būdu įprasminti istoriją ir – ypač – Lietuvos istorijos atmintį. Pranešime analizuojami pavyzdžiai (Mariaus Ivaškevičiaus „Madagaskaras“, rež. Rimas Tuminas; Herkaus Kunčiaus „Kipras, Fiodoras ir kiti“, rež. Gytis Padegimas; Petro Vaičiūno „Patriotai“, rež. Jonas Vaitkus; ir kt.) liudija, kad atminties politika šiuolaikiniame Lietuvos teatre remiasi konstruktyvaus prisiminimo ir atpažinimo strategija. Kritiškas ir brutalus praeities bei jos atsiminimų teismas spektakliuose tėra neigiamoji dvinarės sistemos dalis: jos konstruktyviąją pusę sudaro atminties perspektyvos pokytis, galimybė naujai ir vaisingai „kolonizuoti“ praeities epochas.

Dr. Martynas Petrikas yra VDU Menų fakulteto Teatrologijos katedros lektorius.

El. paštas: m.petrikas@mf.vdu.lt

Ina Pukelytė

Vytauto Didžiojo universitetas

PASIMETĘ SISTEMOJE: FINANSAVIMO KRITERIJŲ KRIZĖ LIETUVOS VALSTYBINIUOSE DRAMOS TEATRUOSE

Per pastaruosius keletą postsovietinių dešimtmečių ne kartą buvo diskutuota apie būtinybę keisti institucinių teatrų sistemą ir ją pritaikyti šiuolaikiniams postindustrinės visuomenės poreikiams. Būta ir bandymų tai padaryti, deja, jie patyrė fiasko. Daryta ir keletas tyrimų, turinčių parodyti pagrindines sistemos ydas, tačiau iki šiol jie netapo akstinu sistemoms reformavimui. Pranešimo tikslas – naujausių tyrimų, darytų 2010 metais, pagrindu atskleisti pagrindines priežastis, kurios sąlygoja institucinių dramos teatrų inertiškumą ir neveiknumą Lietuvoje. Bus parodyti teatrų veiklą sąlygojančių įstatymų neatitikimai dabartinei situacijai bei, remiantis Lietuvos valstybinių dramos teatrų veiklos 2008–2009 metais statistine analize, bus atskleistas finansavimo ydingumas, sąlygojantis teatrų inertiškumą ir motyvacijos veikti konkurencijos sąlygomis nebuvimą.

Doc. dr. Ina Pukelytė yra VDU Menų fakulteto dekanė, Teatrologijos katedros docentė.

El. paštas: i.pukeyte@mf.vdu.lt

Jurgita Staniškytė

Vytauto Didžiojo universitetas

PERTŪKIS AR PASIKARTOJIMAS? POSTMODERNI REPREZENTACIJA IR MODERNAUS KONONO LIKIMAS LIETUVOS TEATRE

Analizuojant estetinę pastarųjų dešimtmečių Lietuvos teatro raidą vienu iš svarbesnių atskaitos taškų tampa jo sąveikų su modernia teatro tradicija apibrėžimas. Ar galima teigti, jog nepriklausomybės paskelbimas ir demokratinių vertybių pripažinimas Lietuvos scenos menui tapo riba, atskiriančia teatro istoriją ir dabartį? Ar šiuolaikinis Lietuvos teatras keičia, radikaliai transformuoja ar tęsia, reprodukuoja nusistovėjusias modernias meninės kalbos formas bei įteisintus tikrovės interpretavimo modelius?

Pranešime apžvelgiamas naujai besiformuojančių reprezentacijos principų postsovietiniame Lietuvos teatre tyrimas. Bendrąja prasme tyrime keliamas klausimas, kokios naujos vaizdavimo strategijos atsiranda šiuolaikiniame Lietuvos teatre, kurie modernios reprezentacijos būdai išlieka aktualūs, o kurie transformuojasi veikiami postmodernios estetikos, kintančios tikrovės ar „kartų maišto“ iššūkių. Pastarųjų dešimtmečių Lietuvos teatro meninės raiškos tęstinumai, pertrūkiai ir naujovės – šio pranešimo objektai.

Postsovietinis Lietuvos teatras turi visas galimybes atsiverti tradicijų įvairovei ir jų elementų skirtybėms, tačiau tam tikrose teatrinės reprezentacijos srityse (ypač vaidmens kūrimo ar dramos teksto dominavimo) Lietuvoje tęstinumas ir tradicija užima vyraujančias pozicijas. Kita vertus, negalima nematyti ir pakitusių reprezentacijos modelių tokių Lietuvos teatro kūrėjų kaip Oskaras Koršunovas, Ignas Jonynas, Sigitas Parulskis, Marius Ivaškevičius, Herkus Kunčius, Benas Šarka ar Vega Vaičiūnaitė darbuose. Šie menininkai naudojami tiek iki-modernaus, tiek modernaus meno žodynu, įtraukdami jo fragmentus į kuriamo meno kūrinio struktūrą ir taip sukurdamas tęstinumo iliuziją.

Įvertinus visas aplinkybes ir komplikacijas, gana drąsiai galima konstatuoti, jog viena esmingiausių postmodernizmo charakteristikų, žyminčių atotrūkį nuo modernaus požiūrio, šiuolaikiniame Lietuvos teatre yra daugiasluoksniškumas, kitaip tariant, daugybingumo pripažinimas, keičiantis tiek spektaklio kūrimo, tiek jo suvokimo strategijas. Perfrazuojant Wolfgangą Welchą, postmodernybė prasideda ten, kur nustoja galioti visuma arba kai įveikiamas liūdesys dėl prarastos vienovės. Pranešime analizuojamos įvairios daugybingumą steigiančios postsovietinio Lietuvos teatro strategijos ir jų poveikis žiūrovui.

Prof. dr. Jurgita Staniškytė yra VDU Menu fakulteto Teatrologijos katedros profesorė, vedėja.

El. paštas: j.staniskyte@mf.vdu.lt

Šarūnė Trinkūnaitė

Lietuvos muzikos ir teatro akademija / Lietuvos kultūros tyrimų institutas

SCENINIO ISTORINĖS ATMINTIES INTERPRETAVIMO TRANSFORMACIJOS 1990–2010 METŲ LIETUVIŲ TEATRE

Šio pranešimo objektas – tematiniai, stilistiniai, žanriniai ir ideologiniai istorijos reprezentavimo pokyčiai 1990–2010 metų lietuvių teatre. Istoriniai šio laikotarpio spektakliai analizuojami kaip istorinio teatro tradicijos tęsa ir drąsių jos transformacijų paraiškos – novatoriško istorinės atminties įtvirtinimo pastangos.

Doc. dr. Šarūnė Trinkūnaitė yra LMTA Meno istorijos ir teorijos katedros docentė, LKTI Muzikologijos ir teatrologijos skyriaus mokslo darbuotoja.

El. paštas: sarune_tri@yahoo.com

Asta Valiukaitė

Vytauto Didžiojo universitetas

BIBLINIAI ĮVAIZDŽIAI POSTSOVIETINIAME LIETUVOS TEATRE: IMITACIJA, TRANSFORMACIJA, DEFORMACIJA

Biblija visuomet darė didelę įtaką Vakarų kultūros menui. Bibliniai įvaizdžiai ir motyvai dažnai naudojami literatūros kūriniuose, teatro pastatymuose. Pranešime atskleidžiami trys galimi bibliinių įvaizdžių santykio su spektaklio tekstu tipai (imitacija, transformacija ir deformacija), kurie funkcionuoja postsovietinio laikotarpio Lietuvos teatro pastatymuose. Imitacinis santykis atskleidžiamas Eimunto Nekrošiaus „Giesmių giesmės“ pastatyme, transformacinis Rimo Tumino spektaklyje „Nusišypsok mums Viešpatie“ ir deformacinis santykis Oskaro Koršunovo spektaklyje „P.S. Byla O.K.“. Spektakliuose dažniausiai naudojami idealieji bibliniai įvaizdžiai, kurie imitacijos atveju atitinka Apreiškiminę žinią, transformacijos atveju akcentuojama dramatiškoji jų pusė, o deformacijos atveju šie įvaizdžiai visiškai išimami iš Apreiškiminio konteksto, tapdami tik priemone išreikšti pagrindines spektaklio idėjas.

Asta Valiukaitė yra VDU Menų fakulteto menotyros krypties doktorantė.

El. paštas: valaste@gmail.com

Rasa Vasinauskaitė

Lietuvos muzikos ir teatro akademija / Lietuvos kultūros tyrimų institutas

AUTORINĖS REŽISŪROS SITUACIJA POSTSOVIETINĖJE LIETUVOS TEATRO SCENOJE

Peržvelgus 1990–2010 metų lietuvių teatro repertuarą, matyti režisūrinės interpretacijos pokyčiai. Klasikinės ir šiuolaikinės dramos, literatūros tekstai scenoje įgauna naują formą, priklausančią nuo individualaus režisieriaus požiūrio į laiką, visuomenę ir komunikacinius spektaklio uždavinius. Autorė, remdamasi Patrice Pavis suformuluotais universaliais režisūros tipais (autotekstinė, ideotekstinė ir intertekstinė) išskiria tris postsovietinei lietuvių scenai būdingus spektaklio tipus – *globalios prasmės/ vaizdo*, *(socio)kritinį/ atlikimo*, *vaizduotės/ dalyvavimo*. Šie tipai nurodo į režisūrinės interpretacijos intencijas ir atskiro režisieriaus meninę sistemą, kuri keičiasi, reaguodama į žiūrovų „lūkesčio horizontą“. Pirmajam tipui priskiriami pagal klasikinės dramaturgijos ir literatūros kūrinius sukurti spektakliai, antrajam – šiuolaikinės pjesės pastatymai, trečiajam – kolektyvinės dramaturgijos pastatymai, kurie kvestionuoja įprastą teatro vaizdingumą ir provokuoja žiūrovų vaizduotę. Šie trys spektaklio tipai rodo autorinės režisūros metodų kaitą, tačiau režisieriaus, kaip spektaklio autoriaus, funkcijos nenuneigia. Režisierius tampa *teatrinio įvykio* autoriumi, kuris suteikia šiam įvykiui estetinę, kultūrinę ir istorinę vertę.

Doc. dr. Rasa Vasinauskaitė yra LMTA Meno istorijos ir teorijos katedros docentė, LKTI Muzikologijos ir teatrologijos skyriaus vyresnioji mokslo darbuotoja.

El. paštas: vasinauskaitė@yahoo.fr

ORGANIZATORIUS

Teatrologijos katedra
Menuų fakultetas
Vytauto Didžiojo universitetas
Laisvės al. 53, 44309 Kaunas, Lietuva
www.vdu.lt

MOKSLINIS KOMITETAS

Prof. dr. Jurgita Staniškytė, pirmininkė (Vytauto Didžiojo universitetas)
Doc. dr. Edgaras Klivis (Vytauto Didžiojo universitetas)
Doc. dr. Rasa Vasinauskaitė (Lietuvos muzikos ir teatro akademija / Lietuvos kultūros tyrimų institutas)
Dr. Martynas Petrikas (Vytauto Didžiojo universitetas)

KONFERENCIJOS VIETA

Vytauto Didžiojo universitetas
VDU Menuų galerija 101
Laisvės al. 53, 44309 Kaunas, Lietuva

SUDARYTOJAS

Martynas Petrikas

RĖMĖJAI

Lietuvos mokslo taryba
Gedimino pr. 3, 01103 Vilnius, Lietuva
www.lmt.lt

Vytauto Didžiojo universitetas
Laisvės al. 53, 44309 Kaunas, Lietuva
www.vdu.lt

Lietuvos
mokslo
taryba

